

Рівненський державний гуманітарний університет

**ПСИХОЛОГІЯ:
РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Випуск 1

Рівне – 2013

ББК 88

П 86

УДК 316.627:159.9

Психологія: реальність і перспективи: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. - Випуск 1 - Рівне: РДГУ, 2013 – 203 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психології.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович - доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Заступник головного редактора:

Безлюдна Валентина Іванівна - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Максименко Сергій Дмитрович академік-секретар відділення психології, вікової фізіології та дефектології НАПН України, дійсний член НАПН України, директор Інституту психології ім.

Г. С. Костюка

Ямницький Вадим Маркович - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Юрченко Вікторія Миколаївна - доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Михальчук Наталія Олександрівна - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики англійської мови та прикладної лінгвістики Рівненського державного гуманітарного університету

Литвиненко Світлана Анатоліївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко Оксана Борисівна - доктор педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Шугасва Людмила Михайлівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Пасічник Ігор Демидович - доктор психологічних наук, професор кафедри психолого-педагогічних дисциплін, ректор Національного університету «Острозька академія»;

Вірна Жанна Петрівна - доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Гошовський Ярослав Олександрович - доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Воробйов Анатолій Миколайович кандидат педагогічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Тамара Іллівна - кандидат педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної і корекційної) Рівненського державного гуманітарного університету;

Корчакова Наталія Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету (**відповідальний секретар**);

Созонюк Ольга Степанівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 11 від 29 листопада 2013 р.).

Свідоцтво про державну реєстрацію **Серія КВ №18713-7513Р**

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет.e-mail: pavelkiv_rv@ukr.net

компоненту, відзначимо комплексність та широту охоплення роботи психолога у цьому напрямку. За даними різних досліджень (Т.В.Базавова, Л.В.Власенко та ін.), психологічний супровід може включати: просвітницьку роботу; психологічну освіту; роботу з викладацьким складом та батьками студентів; оптимізацію міжособистісних стосунків в академічній групі та психологічного клімату в педколективі, профілактику особистісних та професійних девіацій тощо. Методами роботи на цьому рівні виступають: проведення лекцій, включення до навчальних програм відповідних психологічних курсів та спецкурсів, семінарів, організація неформальних ситуацій спілкування педколективу та студентів, консультування адміністрації, вчителів, батьків з проблем навчання та виховання; індивідуальне консультування з питань навчання, розвитку, проблем життєвого самовизначення, взаємовідношень з дорослими та однолітками, самовиховання і т. ін.

Третій компонент психологічного супроводу - психологічна допомога – спрямований на безпосереднє надання психологічної допомоги у подоланні нормативних та ненормативних криз, стагнацій, відхилень у розвитку та ускладнень будь-якого змісту, якими супроводжується процес навчання у коледжі. Тут, як правило використовуються методи психологічної корекції, консультування, психотерапії, різноманітні тренінги, коучінг тощо

Висновки. Отже, на етапі первинної професіоналізації перед студентами коледжу як провідне постає завдання завершення формування особистості, набуття статусу суб'єктності власного життя, життєвого проектування, самовизначення, і лише на цій підставі - професійного становлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бегеза Л. Є. Науково-методичні засади діяльності психологічної служби / Л.Є. Бегеза, Л.І. Гриценко, Н.П. Демидюк, Л.І.Зуб, Т.Д. Ілляшенко: Навч.-метод. посіб.: В 2 т. / АПН України; Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи / В.Г. Панок (наук.ред.), І.І.
2. Демидова Т.П. Психологическое сопровождение профессионально- личностного становления обучающихся в средник профессиональных учебных заведениях / Т.П. Демидова // Дис. ... канд. психол. наук 19.00.07. — М., 2005 – 171 с.
3. Дубравська Д.М. Динаміка особистісних утворень майбутнього педагога на етапі первинної професіоналізації (на матеріалі дослідження студентів педагогічного коледжу) / Д.М. Дубравська: Дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. — К., 2004. — 237 с.
4. Дубровина И.В. Школьная психологическая служба / И.В. Дубровина: Вопросы теории и практики, - М.: Педагогика, 1991. - 232 с.
5. Зеер Э.Ф. Психология профессий / Э.Ф. Зеер: Учебное пособие для студентов вузов.-2изд.М.: Академический проект; Екатеринбург: деловая книга, 2003.-356с.
6. Психологическая служба вуза: принципы, опыт работы: Сб.науч.тр. / Отв.ред. Б.Б. Коссов - М.: ПРШВО, 1993.-215 с.
7. Плющ О.М. Трансформація мотиваційної сфери кваліфікованих спортсменів в період професійного становлення / О.М. Плющ: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.01 / Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. — К., 1999. — 20с.

Резюме. В статті розглядаються особливості психологічного супроводження професійного розвитку студентів, во время учебы в педагогическом колледже.

Ключевые слова: психологическое сопровождение, профессиональное развитие, личность

Summary. The article discusses the features of psychological support professional development of students while studying at Teachers College.

УДК 316.454.5

В.І.БЕЗЛЮДНА

ГОТОВНІСТЬ МОЛОДІ ДО ПОБУДОВИ КОНСТРУКТИВНИХ ЗВ'ЯЗКІВ З РОДИНОЮ

Резюме. В статті аналізуються закономірності формування стосунків молодого подружжя з новими членами родини, особлива увага приділяється вивченню специфіки міжособистісних зв'язків в діаді «невістка-свекруха».

Ключові слова: молоде подружжя, задоволеність шлюбом, діада «невістка-свекруха», міжособистісні стосунки, установочні конструкції.

Постановка проблеми. Навчання у вищій школі припадає на завершальний етап юнацького віку, на період пізньої юності чи ранньої дорослості. У житті молоді людини виникає багато проблем, які є визначальними для її подальшого життєвого сценарію, побудови життєвого шляху в цілому. Найважливішими ідеями, над якими замислюється студентська молодь, є питання професійного становлення та створення власної сім'ї. Кожна з цих ліній є унікально значущою та визначальною. Їх успішна реалізація значною мірою залежить від рівня психологічної готовності молоді людини до її вирішення. У сфері створення власної сім'ї велику роль відіграє готовність до побудови гармонійних стосунків не лише з подружнім партнером, але й усіма новими членами родини. Життєва практика показує, що найбільше емоційно навантаженими викликає формування зв'язків з батьками шлюбного партнера. Значну роль у цьому процесі відіграють ірраціональні уявлення і негативні установки щодо майбутніх стосунків. Особливо гострими, а іноді і драматичними є процеси налагодження зв'язків у діаді «молода невістка – свекруха». У науковій літературі неодноразово підкреслювалася значущість впливу батьківської сім'ї на адаптивність молодого подружжя. Це явище знайшло своє відображення у поняттях сімейного сценарію (Е. Берн) [1], сімейної моделі та антимоделі (Т.І. Димнова, Л.В. Долинська, М.І. Мушкевич) [3], патологізованих сімейних ролей (Е.Г.Ейдемиллер, В.В. Юстицкис) [4], адаптаційних та функційних можливостей [5].

Метою даного повідомлення є висвітлення результатів експериментального дослідження, спрямованого на аналіз закономірностей формування стосунків молодого подружжя з новими членами родини як вияв інтеграційних процесів розвитку молоді сім'ї. У статті частково використовуються результати бакалаврського дослідження Кравчук Я., яке здійснювалися під нашим керівництвом [2].

Основні завдання дослідження:

- проаналізувати систему очікувань молодих людей у сфері налагодження зв'язків з майбутніми членами родини;
- вивчити особливості стосунків між невісткою і свекрухою;
- проаналізувати вплив стосунків у діаді „невістка-свекруха” на психологічний клімат молоді сім'ї та закономірності її становлення та розвитку.

У основу дослідження покладені методологічні підходи, які застосовуються для аналізу проблем становлення молоді сім'ї, психологічні праці присвячені проблемі людини її становлення як особистості. У роботі використовувалися наступні емпіричні методи: метод "Словесних характерологічних портретів", „Шкала суб'єктивної комфортності”, опитування: „Основні складові щасливого шлюбу”, „Причини вступу до шлюбу”, методика „Графічне зображення бажаної структури сім'ї через 5 років”.

У дослідженні взяли участь респонденти двох категорій:

- особи шлюбного віку, які ще не мають власних сімей;
- молоді люди, які перебувають у шлюбі протягом 2-5 років.

До участі в експериментах залучалися лише представниці жіночої статі, що дозволяло більш чітко простежити одну із ліній формування родинних стосунків. Лише у опитуванні відносно складових щасливого шлюбу враховувалася і думка представників протилежної статі. Загальний обсяг вибірки 73 людини, з них респондентів першої категорії 33, другої – 40. Участь у дослідженні взяли студенти РДГУ стаціонарного та заочного відділення.

Наше дослідження спрямовувалося на вивчення установок, ставлень, уявлень молодих людей щодо налагодження стосунків у діаді „невістка-свекруха”. Оскільки нашими респондентами були молоді люди шлюбного віку ми мали можливість поглянути на психологічні аспекти даних стосунків спираючись спочатку лише на погляд потенційних невісток. Своє дослідження ми розпочали з опитувань, які дозволяли простежити, як серед складових щасливого шлюбу представлені ідеї щодо гармонійних зв'язків з родиною шлюбного партнера. Як показало опитування, уже на етапі формування дошлюбних установок, молоді люди недооцінюють значення налагодження стосунків з найближчими родичами. Така ціннісна характеристика як „Гарні стосунки з батьками” із 15 запропонованих позицій зайняла 12 та 11 рангове місце (відповідно у чоловічій та жіночій вибірках) (див табл. 1.) Увагу на дану цінність звернули 25,3 відсотків опитаних жінок і лише 17,2 відсотків чоловіків.

Таблиця 1.

Основні складові щасливого шлюбу

№ ПП	Основні цінності шлюбу	Кількісні показники позицій (у відсотках і рангах)			
		хлопці		дівчата	
		ранг	відсоток	ранг	відсоток
1	Матеріальне благополуччя сім'ї	5	68,2	2	86,9
2	Спільне виконання домашньої роботи	14	16,2	14	20,5
3	Наявність окремого житла	11	23,4	12	23,2
4	Наявність дітей	7	52,5	5	57,2
5	Взаєморозуміння між подружжям	1	86,4	1	87,9
6	Вміння задовольнити потреби сім'ї	3	72,5	7	50,4
7	Спільні ціннісні орієнтації	6	62,2	4	59,5
8	Наявність спільних інтересів	9	37,4	9	36,2
9	Гармонія в сексуальних стосунках	2	76,6	6	52,3
10	Подружня вірність	4	65,4	3	65,5
11	Вміння вийти з конфліктної ситуації	8	42,3	8	37,2
12	Готовність обговорювати свої проблеми	10	33,4	10	27,2
13	Гарні стосунки з батьками	12	17,2	11	25,3
14	Спільні друзі	15	3,4	15	11,2
15	Вміння проводити спільне дозвілля	13	16,5	13	22,4

Більш уважно молоді люди поставилися до таких цінностей як "взаєморозуміння між подружжям", „матеріальне благополуччя сім'ї", „спільні ціннісні орієнтації", „гармонія в сексуальних стосунках", „подружня вірність". Основні цінності шлюбу і сім'ї для студентів обумовлюються взаєминами між чоловіком і дружиною. При цьому найбільшою ціннісною якістю шлюбу як для юнаків (86,4%), так і для дівчат (87,9%) є взаєморозуміння. Визначаючи значущість цих цінностей для життєдіяльності сім'ї слід відзначити, що недооцінка ролі стосунків з батьками є не зовсім сприятливою тенденцією, яка може мати негативний вплив не лише на перебіг адаптаційного процесу, але й на все подальше сімейне життя.

Відсутність належної уваги до питань налагодження стосунків з батьками ми простежили і при аналізі результатів анкетного опитування щодо основних проблем та мотивів шлюбу. В основному студенти звертаються до обговорення типу шлюбних стосунків (офіційний чи громадянський шлюб), рівня матеріального забезпечення, яке є достатнім для створення сім'ї, наявності місця для спільного проживання, узгодження питань щодо розпорядження грошима сім'ї, народження дітей. Найменше чим будуть перейматися молоді люди (на їхню думку) - це взаємовідносинами з батьківськими сім'ями та додержання релігійних чи національних традицій. Забуваючи при цьому, що саме спільне проживання з батьками — це досить непросте випробування, справжній іспит на зрілість особистості, толерантність і вміння приборкувати свій егоїзм.

Цікавими, на нашу думку, є і результати опитування щодо основних причин вступу до шлюбу. Молоді люди називають важливі категорії, такі як „можливість жити разом з коханою людиною”, „народження дітей”, „можливість жити з людиною, яка поділяє погляди, смаки, життєві цінності”. Поряд з цими підставами 12,5 відсотків опитаних вказали на таку причину як „Отримання незалежності від батьків і батьківської сім'ї”

Вибір такої мотиваційної підстави, на нашу думку, може зумовлюватися багатьма причинами, але можна припустити, що у частини молодих людей стосунки з батьками ще до одруження не зовсім гармонійні. Утворення нового соціального об'єднання як шлях виходу із старого, напевне, не найкраща стратегія. Як показує життєва практика, у багатьох родинах

конфлікти виникають не лише між членами різних родин (свекруха – невістка, зять – теща), але і між рідними людьми (дочка – мати, батько – син). Розраховувати за цих умов, що молода сім'я зможе здолати існуючий антагонізм і побудує більш гармонійні зв'язки недоречно. Швидше за все стосунки між молодим подружжям і батьками залишаться на попередньому рівні, або набудуть ще більш дисгармонійного характеру. Молоді люди, які вважають, що, одружившись, вони позбудуться нарешті батьківської опіки і отримають абсолютну свободу, поринуть у море кохання, почнуть жити так, як собі уявляють доросле життя, зарано радіють і легковажать. Як у муках народжується дитина, так у муках народжується спочатку сім'я. Одружуючись людина отримує не лише чоловіка чи дружину, але і їхніх родичів, їхні традиції, уподобання, з якими, хоче вона чи ні, змушена буде рахуватись.

Життєва практика і результати теоретичних та експериментальних досліджень засвідчують, що проблеми у стосунках з новими членами родини у переважній більшості дисгармонійних сімей, виникають практично з перших днів спільного подружнього життя. Це наштовхує на думку про існування негативних установок у сфері налагодження стосунків. Як відомо, установка може діяти як на усвідомленому, так і на неусвідомленому рівні, налаштовуючи свідомість людини на певний тип реагування на оточуючі події і явища.

Ми спробували перевірити цю гіпотезу. Учасникам експерименту було запропоновано дати опис психологічного портрету свекрухи. Мова йшла не про конкретний, а уявний, збірний образ. Нас цікавили характеристики, які використовуватимуться потенційними невістками при описі людини, що виконує дану соціальну роль. Всього було зібрано 20 психологічних портретів.

Зазначимо, що у описах фактично були відсутні позначення зовнішності, тобто респонденти не називали ні позитивних, ні негативних характеристик щодо зовнішності потенційної свекрухи. У їхніх описах ми виокремили декілька центральних характеристик: риси характеру, особистісні якості та категорія ставлень. Аналізуючи, ми помітили цікаву закономірність. Описуючи уявний образ, всі респонденти дотримувалися принципу соціальної бажаності та нормовідповідності. У багатьох описах сюжет започатковується ідеєю „свекруха – друга мама”, „свекруха-помічник”, „звичайна людина”, „така ж як і всі”.

Для опису особистісних якостей використовувалися переважно позитивні характеристики. При цьому домінуючу позицію займали вольові риси характеру. До основних характеристик було віднесено: енергійність, рішучість, наполегливість, владність. Позитивно оцінили респонденти і професійні якості людини. Свекруху характеризували як компетентну, старанну, дисципліновану особистість. Можна припустити, що у свідомості молодих людей переплелися дві тенденції, які і вплинули на їхні установки: вік і соціальна роль людини, яку необхідно було описати. Аналізуючи особистість з позиції віку, молоді люди визнавали її досвід, старанність як працівника. У той же час при описі особистісних характеристик акцент був зроблений лише на одну сторону особистості – її вольовий компонент.

Більшість наречених наперед налаштовані на майбутні непорозуміння. Часто цей стереотип справджується в реальному житті. Молоді люди очікують, що стосунки зі свекрухою складатимуться не зовсім успішно, і головну відповідальність за них приписують домінуючим характеристикам партнера. Закономірно, що такі психологічні установки, з якими людина входить у нову соціальну спільноту – це фундамент, на якому будуватимуться не зовсім продуктивні стосунки невістки зі свекрухою.

Це припущення яскраво підтверджується характеристиками образу як соціального суб'єкта. Свекруха описується як жорстка, криклива, лайлива, зверхня людина, якій абсолютно байдуже як живеться її дітям і онукам. У описах ми не знайшли таких характеристик як привітна, лагідна, добра. Лише у двох респондентів прозвучали ідеї щодо її турботливого ставлення до сина і можливо позитивного ставлення до нового члена родини. Із отриманих описів ми ще раз можемо зробити висновок, що спираючись на досвід інших людей, художню літературу і навіть український фольклор молоді люди мають ознаки упередженого ставлення щодо особистісних якостей майбутніх членів їхніх родин і тих стосунків, які сформуються між ними.

Нас цікавили уявлення молодих людей про характер їхніх стосунків з батьками шлюбного партнера. З цією метою нами була використана 9 бальна шкала континууму стосунків „норма-дисгармонія”. Як показали результати опитування, більше половини респондентів (63,6 відсотків) вважають, що стосунки з матір'ю чоловіка будуть хорошими. Дівчата обрали позитивну шкалу континууму, вважаючи, що їм вдасться побудувати хороші стосунки з родиною свого чоловіка. Так, Юля К. зазначає: „що ж ми за педагоги, якщо не зможемо побудувати хороші стосунки з найріднішими людьми”. Оля А. свою позицію обґрунтовує прагненням відчувати від свого чоловіка визнання і прийняття її рідних. Дівчина зазначає „Я дуже люблю своїх батьків. Якщо чоловік до них ставитиметься прохолодно, мені буде важко змиритися з цим, тому я робитиму усе, щоб у нашій сім'ї панували теплі стосунки. Я поважатиму свою свекруху і постараюся, щоб вона прийняла і полюбила мене і моїх дітей. Сподіваюсь, що і чоловік мене підтримає.”

У той же час близько третини дівчат (24,2 відсотки) побоюються, що стосунки будуть прохолодними; решта молодих людей (12,1 відсоток) вважають, що стосунки з родиною чоловіка будуть дисгармонійними.

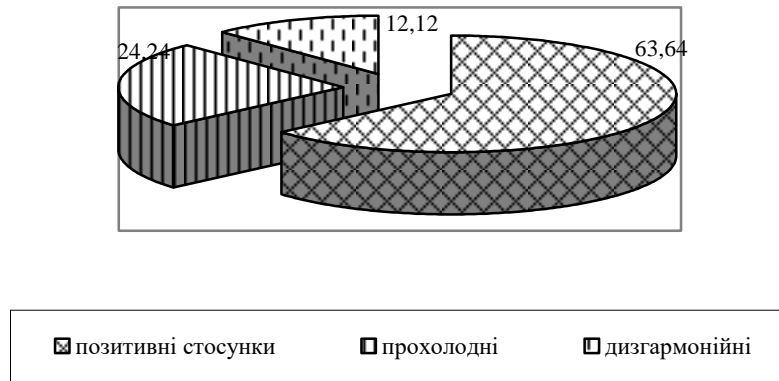

Рис. 1. Типи стосунків у діаді „свекруха-невістка”

Як показують психологічні дослідження, подібна позиція невістки є не найкращим підґрунтям для формування нових зв'язків. Молода жінка почувається невпевнено ще до знайомства з майбутньою свекрухою. При цьому її основне прагнення, для реалізації якого вона докладає масу зусиль - сподобатися майбутній свекрусі.

Вивчення результатів методики „Графічне зображення бажаної структури сім'ї через 5 років”, показав, що більшість респондентів (89 відсотків) зорієнтовані на повну просту сім'ю. На малюнках були зображені чоловік, дружина і одна або дві дитини. Отже в очікуваннях молодих людей ми знову зустрілися і з певним викривленням життєвих реалій. Як уже зазначалося у першому розділі нашої роботи, соціологічні дослідження показують, що значна кількість молодих сімей навіть після виповнення п'ятирічного терміну існування не мають житла, тому вірогідно, що багатьом із них доводиться жити у батьківському домі. Відсутність орієнтації молодих людей на складну сім'ю засвідчую, що у нашій соцікультурі продовжує утверджуватися традиція простої сім'ї.

Роботу з другою категорією наших респондентів ми розпочинали з аналізу задоволення шлюбом та стосунками з родиною шлюбного партнера. Виявилось, що більше половини респондентів (62,5 відсотки) характеризують свій шлюб як щасливий. Восьма частина (12,5 відсотків) учасників дослідження зазначають, що їхнє сімейне життя знаходиться на межі руйнування. Решта молодих людей вважають свої сім'ї проблемними, але ще не такими, у яких існує ідея розлучення. Нас цікавило питання чи існує зв'язок між станом сімейних стосунків і взаєминами в діаді „невістка-свекруха”. Для цього ми запропонували оцінити їх у дихотомічній шкалі. Отримані результати показали, що неузгодженість позицій та відповідно холодність стосунків спостерігається як у конфліктних сім'ях, так і у щасливих. Коефіцієнт асоціації $\phi = 0,514265$ ($p > 0,5$). Таким чином ми не простежили чіткої залежності між характером стосунків у подружній парі і стосунками молодих людей з новими членами родини. У той же час, на рівні вільних висловлювань молоді люди зазначали, що велика кількість проблемних ситуацій в сім'ї пов'язана з питанням стосунків у діаді „свекруха-невістка”. Значна кількість конфліктних ситуацій, започатковуючись у їх стосунках, потім захоплюють всю родину, породжуючи внутрішньосімейні конфлікти.

Непорозуміння з батьками не руйнує подружні зв'язки, але роблять їх більш напруженими і проблемними. Чим більше розлагоджена система зв'язків з родиною чоловіка, тим більше підстав для виникнення непорозуміння у стосунках сімейної пари

Таким чином можна робити висновок про те, що відсутність порозуміння з родиною чоловіка впливає на загальну атмосферу молоді сім'ї, навіть за умови, що родини живуть окремо і економічно одна від іншої не залежать. Враховуючи цю закономірність сімейним колективам необхідно турбуватися за гармонійний розвиток стосунків з перших днів спільного життя. Це дозволить уникнути великої кількості проблем, які негативно впливають як на життєдіяльність сімей, так і на здоров'я та емоційне благополуччя її членів.

Висновки. Наше дослідження показала, що складності, які виникають у формуванні родинних зв'язків частково пов'язані із дошлюбними установками. Це перш за все це стосується недооцінки молодими людьми ролі позитивних стосунків з батьками за обома родинними лініями як важливої умови гармонійних відносин у подружній парі та помилковості у сприйнятті образу потенційної свекрухи майбутніми невістками. Як показало опитування, уже на етапі формування дошлюбних установок, молоді люди недооцінюють значення налагодження стосунків з найближчими родичами. Така ціннісна характеристика як „Гарні стосунки з батьками” із 15 запропонованих позицій займають 12 та 11 рангові місця.

Відсутність належної уваги до питань налагодження стосунків з батьками ми простежили і при аналізі результатів анкетного опитування щодо основних проблем та мотивів шлюбу. В основному студенти звертаються до обговорення типу шлюбних стосунків (офіційний чи громадянський шлюб), рівня матеріального забезпечення, яке є достатнім для створення сім'ї, наявності місця для спільного проживання, узгодження питань щодо розпорядження грошима сім'ї, народження дітей. Найменше чим будуть перейматися молоді люди (на їхню думку) - це взаємовідносинами з батьківськими сім'ями та додержання релігійних чи національних традицій. Цікавими, на нашу думку, є і результати опитування щодо основних причин вступу до шлюбу. Молоді люди називають важливі категорії, такі як „можливість жити разом з коханою людиною, „народження дітей”, „можливість жити з людиною, яка поділяє погляди, смаки, життєві цінності”. Поряд з цими підставами 12,5 відсотків опитаних вказали на таку причину як „Отримання незалежності від батьків і батьківської сім'ї”. Вибір такої мотиваційної підстави зумовлюється багатьма причинами, але можна припустити, що у частини молодих людей стосунки з батьками ще до одруження не зовсім гармонійними. Утворення нового соціального об'єднання як шлях виходу із старого, напевне, не найкраща стратегія.

Стосунки в діаді „свекруха-невістка” завжди були проблемним життєвим питанням. За українськими традиціями дружина повинна була йти жити в дім та сім'ю чоловіка, якщо матеріальні умови не давали змоги молодим жити самостійно.

При нинішньому вільному виборі 70 відсотків молодят поселяються у тещі і лише 30 відсотків живуть зі свекрухами. Сам факт переваги досить багатозначний. Якби життя молодих людей у лоні обох сімей було рівноцінне, напевне, і вибір місця проживання був би рівноцінним.

Встановлено, що розлагодженість зв'язків подружжя з членами кожної із родин веде до загострення інтерперсональних відносин чоловіка й дружини, розбалансування їх позицій, стосунків, цілей, аж до появи ознак несумісності. У той же час не можна стверджувати, що існує пряма залежність між стосунками у подружній парі і зв'язками з членами батьківської родини. Подружні стосунки мають багато інших чинників і детермінант, які дозволяють утримувати їх у гармонійному стані, навіть за умови розлагодженості стосунків з батьками. Проведене дослідження показало, що однією із причин раннього виникнення знеособлених стосунків у діаді "свекруха-невістка" є специфіка установочних конструктів дівчат. Майбутні дружини, міркуючи про образ потенційної свекрухи, сприймають її з певним застереженням. Описуючи психологічний портрет свекрухи вони дотримуються принципу соціальної бажаності і моральності. Вони схвально відгукуються щодо ділових і професійних якостей персонажу, але при цьому на перше місце у описі характерологічних рис ставлять вольові показники.

Значна кількість опитаних мають негативні установки щодо характеру стосунків із свекрухою, вважаючи що вони будуть або прохолодними, або ж взагалі дисгармонійними. У цьому випадку ми зустрічаємося з неготовністю молодих людей до подолання конфліктів, нездатністю членів молодого подружжя конструктивно вирішувати конфліктні ситуації і прогнозувати можливу появу суперечностей у процесі співжиття з батьківською родиною. Позитивне значення готовності членів молодих шлюбних пар до налагодження конструктивних стосунків полягає в тому, що чоловік і жінка повинні готувати себе до вирішення конфліктної ситуації „мирним“ шляхом, без застосування агресії, насилля. Теоретичний аналіз поняття готовності молодих шлюбних пар до подолання конфліктів дозволяє виокремлювати у цьому конструкті такі структурні елементи як мотиваційний, когнітивний, операційно-процесуальний, емоційно-вольовий і соціальний компоненти, та критерії їх вимірювання (наявність соціальних, комунікаційних мотивів; рівень конфліктологічних знань, стиль конфліктної взаємодії, рівень конфліктності, задоволеність шлюбом, узгодження сімейних цінностей членів молодого шлюбної пари).

Можна робити висновок, що відсутність порозуміння з родиною чоловіка впливає на загальну атмосферу молодого сім'ї, навіть за умови, що родини живуть окремо і економічно одна від іншої не залежать. Непорозуміння з батьками не руйнує подружні зв'язки, але роблять їх більш напруженими і проблемними. Враховуючи цю закономірність сімейним колективам необхідно турбуватися за гармонійний розвиток стосунків з перших днів спільного життя. Це дозволить уникнути великої кількості проблем, які негативно впливають як на життєдіяльність сімей, так і на здоров'я та емоційне благополуччя її членів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Психология человеческих взаимоотношений / Э.Берн .- Пер. А.А.Грузберг. - К.: PSYLIB . -2004
2. Кравчук Я. Формування родинних стосунків молодого подружжя: Бакалавр. робота /Я. Кравчук - Рівне – 2010.- 50 с..
3. Мушкевич М.І. Психологічні особливості впливу батьківської сім'ї на молоде подружжя: Дис...канд.психол.наук:19.00.07 /М.І.Мушкевич.- Волинський держ університет.-Луцьк, 2002.-25 арк.
4. Эйдемиллер Э. Г, Юстицкис В. В. Психология и психотерапия семьи /Э. Г.Эйдемиллер, В. В. Юстицкис.- 4 изд.- СПб, 2010.-672 с.
5. Руденко Т. П. Молода сім'я в сучасній Україні: соціально-філософський аналіз: Автореф. дис. канд... філософських наук /Руденко Т. П. – К., 2004.-24 с.

***Резюме:** В статті аналізуються закономірності формування отношений молодых супругов с новыми членами семьи, особое внимание уделяется изучению специфики межличностных связей в диаде «невестка-свекровь».*

***Ключевые слова:** молодые супруги, удовлетворенность браком, диада «невестка-свекровь», межличностные отношения, установочные конструкты.*

***Summary:** This article analyzes the relationship of the formation of the young couple with a new family member, special attention is paid to the specifics of interpersonal relationships in the dyad "daughter- mother-in-law".*

***Key words:** young married couples, marital satisfaction, dyad, "daughter- mother-in-law," interpersonal relations, attitudinal constructs.*

УДК 373.5.016:331

В.М.БОЙЧУК

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

***Резюме.** У статті розглядається проблема розвитку мислення та активності студента в навчанні. Подані педагогічні підходи, шляхи та методи, які можна використати для розвитку пізнавального інтересу студентів та спонування їх до навчання.*

***Ключові слова:** знання, навчання, пізнавальний інтерес.*

Постановка проблеми. Формування творчої особистості студента, розвиток його мислення, інтересу до знань завжди були основними завданнями системи освіти загалом та вчителя технологій зокрема. В умовах структурної перебудови економіки країни, переходу до нових соціально-економічних відносин, запровадження інтенсивних технологій і пов'язаних з ними технічних засобів трудове виховання має бути орієнтованим на формування соціально-значимих знань, ціннісних орієнтацій, особистісних якостей, котрі відповідають динаміці соціально-економічних перетворень в Україні і необхідні для адаптації в сфері виробництва з різноманітними формами власності та ефективної творчої праці в умовах підвищення вимог до професійної компетенції робітників на ринку праці. З цього приводу академік Н.Г. Ничкало говорить:

ЗМІСТ

Передмова

- Максименко С.Д. Теоретико-методологічні проблеми психології особистості
- Вірна Ж.П. Аксиологічний проєкт як чинник формування соціальної зрілості жінки
- Гошовський Я.О., Гошовська Д.Т. Генетично-психологічна парадигма вивчення особистісної ідентичності педагога
- Коваленко А.Б. Особливості застосування методів активного навчання у ВНЗ
- Литвиненко С.А. Використання воркшопів у фаховій підготовці майбутніх психологів
- Павелків Р.В. Аналіз проблеми ідентичності як психологічного феномену
- Петренко О.Б. Специфіка формування професійної гендерної компетентності майбутнього вчителя.
- Сергієнко В.П., Войтович І.П., Войтович О.П. Психолого-педагогічні особливості реалізації компетентісного підходу при комп'ютерній підтримці вивчення фахових дисциплін у ВНЗ
- Ямницький В.М. Здатність до саморегуляції як основа професіоналізації спеціаліста
- Артемова О.І. Розкриття креативного потенціалу студентів вищих навчальних закладів
- Бабак К. В. Особливості психологічного супроводу професійного розвитку студентів в умовах навчання у педагогічному коледжі
- Безлюдна В.І. Готовність молоді до побудови конструктивних зв'язків з родиною
- Бойчук В.М. Розвиток тізнавального інтересу у процесі підготовки майбутнього вчителя
- Бричок С.Б. Інтерактивні методи формування творчого потенціалу особистості майбутнього педагога у процесі вузівського навчання
- Бучко В.Б. Значення взаємозв'язку студента з групою в контексті свободи Е. Фромма
- Главінська О.Д., Савуляк В.О., Емпатія як складова професійної компетентності педагога
- Головань М.С. Компетентісний підхід як методологічна основа вищої професійної освіти
- Грицюк І.М. Соціальні орієнтації як аксіологічне утворення професійного становлення майбутнього соціального працівника
- Дарманська І.М. Розвиток управлінської компетентності майбутніх керівників навчальних закладів (професійно-функціональний компонент)
- Демянюк О.Б. Особливості становлення та типологія образу світу у студентів: теоретичний аналіз проблеми
- Джеджеря К.В. Професійно-педагогічне спілкування як проблема професіоналізації молодих викладачів вищих навчальних закладів
- Дружиніна І.А. Професійна ідентичність майбутніх психологів як умова їх професійного зростання
- Кириченко Н.А. Свідомий вибір як чинник формування професійної ідентичності у юнацькому віці
- Корчакова Н.В. Прогностична функція особистісного само сприйняття як основа професійного розвитку студента
- Кулаков Р.С. Психологічні особливості становлення професійної ідентичності особистості
- Лук'яник Л.В. Психолого-педагогічні засади підготовки майбутніх учителів до формування лінгвоукраїнознавчої компетенції школярів
- Маргітич К.С. Формування національної самосвідомості угромовної студентської молоді в Закарпатському угорському інституті імені Ференца Ракоці ІІ
- Михальчук Н.О. Смісл як відображення індивідуального образу світу студентів в діяльності з читання літературних творів
- Михальчук Н.О., Івашкевич Е. З. Психологічні умови ефективного засвоєння студентами іноземної мови
- Михальчук Н.О., Хупавцева Н.О. Аргументативний дискурс як механізм оволодіння студентами іноземною мовою
- Мудрик А.Б. Зміст професійної компетентності фахівця та психологічні особливості її формування у процесі вузівського навчання
- Мушкевич М.І. Психологічний супровід сім'ї з проблемними дітьми
- Ногачевська І.О. Інтерпретація художнього тексту як спосіб вдосконалення лінгвістичної освіти студента філолога
- Остапівський О.І. Взаємообумовленість професійної ідентичності та економічної свідомості студентської молоді
- Пивоварчук Т.О. Модель комунікативних здібностей студента –філолога
- Рудюк О.В. Феномен професійної ідентичності у детермінації переживання безробітними професійних криз
- Самолук А.В. Психологічне підґрунтя професійного становлення студентів-філологів
- Созонок О.С. Детермінанти розвитку психологічної культури майбутніх вчителів початкової школи
- Співак Л.М., Піонтковська Д.В. Стан вивчення проблеми національної ідентичності студентської молоді у вітчизняній психологічній науці
- Сторож О.В. Типологія творчої соціалізації особистості
- Турчина Л.І. Психосоціальний аналіз професійного самовизначення обдарованої молоді
- Фелоренко Р.П. Диструктивний вплив алкоголезалежних сімей у становленні особистості сучасного студента
- Філоненко М.М. Системний аналіз особистісного становлення майбутнього лікаря
- Хлівна О.М. Психологічна специфіка формування професійно значущих якостей майбутнього медичного працівника у вищому навчальному закладі
- Шевчук Ю. С. Подружнн сумісність сучасних сімейних пар: теоретичний аспект
- Шкарлатюк К.І. Завдання та методи тренінгу професійного самофутурування студентської молоді
- Яцюк Н.О. Роль студентського самоврядування у професійному становленні майбутніх психологів
- Ящук І.П. Формування соціальної компетентності молоді в умовах вищого навчального закладу

Доробки молодих науковців

- Бельська І.В. Особливості розуміння гендерної ідентифікації у підлітковому віці
- Богдюк М.О. Роль Інтернету у навчальній діяльності студентів
- Бурко Л.В. Психологічні аспекти діяльності фармацевта
- Вовкодавєць А.В. Вплив рівня емоційної стійкості особистості студентів на результативність їх навчальної діяльності

- [Вознюк Ю.С.](#), Психологічні механізми самоствердження юнаків
- [Волошин М.М., Назарець Л.М.](#), Аналіз взаємозв'язку тривожності та навчальної успішності студентів
- [Герман І.П.](#), Соціальний статус як чинник виникнення міжособистісних конфліктів у юнацькому віці
- [Дзюбак О.В., Назарець Л.М.](#), Психологічний аналіз професійної самореалізації студентів
- [Клубок Ю.О.](#), Самостійність як соціально-психологічний феномен
- [Корнійчук В.В.](#), Розвиток міжособистісних відносин у молодшому шкільному віці
- [Кузьмік Т.О.](#), Психологічні особливості ставлення жінок до своєї зовнішності
- [Курдибаха О.](#), Особливості формування гендерної ідентичності підлітків у спілкуванні з однолітками
- [Луцик Г.О.](#), Особливості підготовки майбутніх психологів до роботи з неповнолітніми правопорушниками
- [Мазурець В.Ю.](#), Вплив стресу на розвиток психосоматичних захворювань у підлітків
- [Марчук В.С.](#), Психологічні особливості життєвих домагань майбутніх психологів
- [Мороз Т.Т.](#), Причини виникнення і перспективи попередження підліткової важковихованості
- [Навозняк Л.Л.](#), Формування професійної компетентності майбутніх вчителів початкових класів засобами фольклору
- [Нестерук Л.В.](#), Взаємозв'язок статусних характеристик підлітків та їх схильності до узалежнень
- [Окач В.М.](#), Психологічний аналіз причин формування девіантної поведінки підлітків
- [Петренко С.В., Шахрайчук М.Й.](#), Автоматична інформаційна система управління навчальним процесом і розвиток професійної компетентності магістрантів
- [Родзяк М.М.](#), Психологічний аналіз емоційних переживань вагітних жінок
- [Солтис Г.М.](#), Психологічні особливості мотивації студентів до навчальної діяльності
- [Талайчук Т.М.](#), Психологічні особливості впливу реклами на свідомість людини
- [Усик В.С.](#), Вплив партнерських пологів на особливості психологічного клімату сім'ї
- [Целюк Л.Т.](#), Когнітивно-стильові особливості розуміння тексту студентами – філологами
- [Яблонська М.М.](#), Сучасна реклама та її вплив на розвиток учнів початкової школи
- [Відомості про авторів](#)*